

TURINYS

ŽMONĖS

13

Seniausio Europos kareivio
Jeano Thurelio istorija 15

Žmogaus ir šalies tragedija.
Paskutinis Kinijos imperatorius 20

„Nušvitusios ramybės“ era, kuri
ramybės Japonijai neatnešė.
Imperatorius Hirohitas 33

Verslas ir pagarba savo valstybei –
brolių Vailokaičių atvejis
ir nūdiens 39

Aplenkę laiką: lietuviškas
naikintuvas ir jo kūrėjas 45

Olimpiada karo nesustabdė.
Sportininkai, žuvę kare 52

Ericas Brownas – kiečiausias
pasaulyje lakūnas bandytojas 65

Išprotėjusio Džeko istorija –
prieš nacių su kardu
ir strėlėmis 73

Kaip pagrobti nacių generolą? 80

Aklojo žydo gyvenimas.
Otto Weidto istorija 93

Ianas Flemingas ir visi jo
Džeimsai Bondai 100

Aktorius, kuris nevaidino.
Apie lietuvį Charlesą Bronsoną 109

Tikroji amerikietiškos svajonės
istorija. Nuo tragedijos namo
palėpėje iki astronauto
kostiumo 115

TECHNIKA

123

Atgal į ateitį. Ar grįš į mūsų
lauką dirižabliai? 125

„Pataikė į ranką – išlėkė pro
galvą“. Specialiųjų šaudmenų
mitai ir tikrovė 134

„Šaunusis trejetukas“ –
geriausi JAV Antrojo pasaulinio
karo naikintuvai 141

„Stiprus vėjas“ ir „Bebaimis“ – karo arkliukai, lėmę karo eigą **153**

JAV bombonešiai – mirtį ir laisvę nešančios tvirtovės (I). „Skraidanti tvirtovė“ ir „Išlaisvintojas“ **163**

JAV bombonešiai – mirtį ir laisvę nešančios tvirtovės (II). „Supertvirtovė“ **173**

JAV bombonešiai – mirtį ir laisvę nešančios tvirtovės (III). „Taikdarys“ ir „Stratotvirtovė“ **180**

Moderniausi JAV bombonešiai. Kaip „Dvasia“ virsta „Reideriu“ **187**

Tankų naikintojas „šerniukas“, kurio pilotas sėdi vonioje **195**

Nesunkiai atpažįstamas JAV karinės galios simbolis – dvisraigtis „Činukas“ **201**

„Apache“ sraigtasparniai. Ar jie pasipuoš Jogailaičių kryžiais? **212**

Flaktürme – karo inovacija, kuri (ne)pasiteisino, arba „Kiek dar nedaug suprantame mes“ **221**

Vokiečių „Tigras“ ir amerikiečių „Šermanas“ – legendinių tankų akistata **229**

Tankai. Kaip juos įveikti? **239**

ĮVYKIAI IR ISTORIJOS 251

Nepavykęs sovietų perversmas Estijoje ir kautynės pistoletais-kulkosvaidžiais **253**

Rusiškos bombos ant Helsinkio ir suomių kerštas **259**

„Apgauti priešą“. Kaip kariškiai stengiasi laimėti karus **266**

Pasipriešinti monstriui – Žiemos karas ir suomių *sisu* **276**

Britų komandosai prieš nacius. Sen Nazero reidas **288**

„Kapitonas Viljamas Martinas“
ir operacija „Faršas“, arba
Kaip apgauti nacistus? **296**

Smaragdinio vandens, balto
smėlio ir palmių pragaras.
Taravos atolo šturmas **307**

Karo skonis: maistas civiliams
Antrajame pasauliniame kare **320**

Dovydas prieš Galijotą, arba
Izraelis prieš Prancūziją.
Šerbūro projektas **335**

Kai Izraelis puola.
Šešių dienų karas **343**

Airijos kariai Afrikoje.
Džedotvilio apsiaustis **355**

Kai kare tave nužudo
saviškiai **362**

Įkaitų vadavimo operacijos.
Nesėkmės, kompetencijos
trūkumas ir katastrofiški
padariniai **372**

XXI AMŽIUS 381

Ar gali Taivanas apsiginti
nuo Kinijos galybės? **383**

Sirijos armija. Buvusi galybė
ir Izraelio pastangos, kad
ji išliktų buvusi **394**

Šiaurės Korėjos ginkluotosios
pajėgos. Ryžiai, raketos
ir specukai **402**

Reikšmingiausi Rusijos ir
Ukrainos karo mūšiai **410**

Fantastiška Izraelio oro gynyba.
Ar tokia galima Lietuvoje? (I) **421**

Fantastiška Izraelio oro gynyba.
Ar tokia galima Lietuvoje? (II) **429**

Kas pelnosi iš karo? **438**

„Tik Lietuvoje taip gali būti“,
arba Kolaborantų fenomenas **446**

„Nė vienas nebus paliktas“ –
kaip atsisveikinama su kariais **455**

Trumpas pamąstymas apie ateitį.
Kaip kariausime po 20 metų? **463**

Giedrius Petkevičius

Savo alkį tyrinėdamas karybą ir istoriją knygos autorius stengėsi numalšinti tarnaudamas Krašto apsaugos savanorių pajėgose ir studijuodamas Vytauto Didžiojo universiteto Istorijos fakultete. Žmogaus sielos gelmes ir tamsiąsias puses tyrinėjo dirbdamas psichologu su nuteistaisiais.

PRATARMĖ

„KRAUPIAUSIAS KNYGAS APIE KARĄ PARAŠĖ TAIKŪS ŽMONĖS, NET NEGIRDĖJĘ, KAIP SPROGSTA TOLIAŠAUDŽIŲ VOKIŠKŲ PABŪKLŲ SVIEDINIAI“, – TEIGĖ ŠVEDŲ RAŠYTOJAS AXELIS MUNTHE. ŠI KNYGA IR JOS AUTORIUS – NE IŠIMTIS.

SKAITYTOJŲ KLAUSIAMAS APIE KARĄ KAIP PROCESĄ, APIE JO BAISUMUS IR PRASMĘ, VISUOMET IŠREIŠKIU VILTĮ, KAD MAN PAČIAM JOKIO KARO PATIRTI NETEKS. BET KARTU TEIGIU, JOG MES VISI TURIME RUOŠTIS TAM, KAD KARUI ATĖJUS Į

2018 CAMPBELL USMC

Amerikiečių jūrų pėstininkai
Ivo saloje, 1945 m.

3

Nuolatinis Lietuvos kariuomenės dalinių ir pratybų lankymas, bendravimas su įvairaus rango kariškiais ir praktinė parama Šaulių sąjungai, o pagaliau ir įvairiausių istorinių, politinių bei karinių šaltinių studijos ir analitinis vertinimas suformavo unikalią požiūrį į mus supančią karinę, politinę aplinką ir istorinį paveldą.

MŪSŲ ŽEMĘ GALĖTUME UŽBAIGTI JĮ KUO GREIČIAU IR MUMS PRIIMTINU REZULTATU.

VIS DĖLTO XXI AMŽIAUS PRADŽIA MUS ĮSPĖJA – ŽMONIJA MOKYTIS IŠ SAVO KLAIDŲ NELINKUSI, O AGRESYVIOS SAVO PRIGIMTIES IŠSIŽADĖTI MES TIESIOG NEGALIME. KAS BELIEKA? KRITIŠKAI VERTINTI TAMSIAUSIUS ŽMONIJOS ISTORIJS LAIKOTARPIUS IR STENGTI, KAD JIE PASIKARTOTŲ KUO REČIAU.

O KOL KAS... SVEIKI ATVYKĘ Į „KARO AMŽIŲ“.

SENOVZ

SENIAUSIO EUROPOS KAREIVIO JEANO THURELIO ISTORIJA

„Tève, Prancūzijos vardu dėkoju jums ir skiriu šį garbingą apdovanojimą kaip didžiulės pagarbos ženklą.“ Pagarbioje tyloje nuščiuvę Versalio rūmų dvariškiečiai stebėjo paskutinį šalies karalių Liudviką XVI ir priešais jį stovintį pagyvenusį eilinį kariškį. Nei kreipinys „tève“, nei apdovanojamo žmogaus kilmė ir karinis laipsnis (kaip minėjau – eilinis) nebuvo įprasti šioje karalių rezidencijoje, tačiau visi, kas žinojo Jeano Thurelio istoriją, suprato – priešais karalių stovi žmogus legenda.

Jau po šešerių metų didžiausioje Paryžiuje Santarvės aikštėje (pranc. *Place de la Concorde*) 38-erių karalius neteko galvos giljotinoje ir riaumojanti minia stumdydamasi drėkino nosinaites jo kraujuje... O tuomet Versalyje priešais šalies monarchą stovėjęs 89 metų karys nežinojo, kad apdovanojimą jam teks priimti ne tik iš karaliaus, bet ir iš imperatoriaus rankų.

Tiesą sakant, karalius tą dieną nestandartiškai pasielgė net kelis kartus: pasiūlius apdovanojimą, kariui buvo suteiktas pasirinkimas – priimti Šv. Liudviko karališkąjį karinį ordiną (pranc. *Ordre Royal et Militaire de Saint-Louis*) ar Dviejų kardų medalį, teikiamą profesionaliems kariškiams, ištarnavusiems ginkluotosiose pajėgose 24 metus. Pastarasis apdovanojimas niekada nebuvo teikiamas šauktiniams, koks buvo mūsų herojus, tačiau tuo metu Jeano tarnyba artėjo prie trečiosios 24 metų kadencijos pabaigos, tad vyrui buvo padaryta garbinga išimtis. Taigi vėl pasirinktą Dviejų kardų medalį jis gavo jau trečią kartą – tai vienintelis toks atvejis visose Prancūzijos ginkluotosiose pajėgose.

Beje, tuo metu, kai Prancūzijoje karius veteranus pagerbdavo pats karalius, Rusijos imperijoje (deja, tuometėje Lietuvoje taip pat) carinės armijos rekrūtai tarnaudavo iki gyvos galvos (tik 1789-aisiais tarnybos laikas sutrumpintas iki 25 metų). Tačiau grįžkime prie žymiojo kario.

1733 metais, per Kylio miesto apsiaustį, panašią plieno kliūtį Jeanas Thurelis sustabdė savo krūtine, bet liko gyvas ir grįžo į tarnybą... laukti kitų sužeidimų.

Jeanas Thurelis gimė 1698 metais nedidelėje Oreno komunoje, Burgundijoje. Kaimelio dydžio gyvenvietėje ir dabar gyvena vos 100 žmonių, kurie pelnytai didžiuojasi šimtmečius pragyvenusiu savo garsiuoju tėvynainiu. Ne, tai ne teksto klaida – Jeanas Thurelis išties gyveno trijuose skirtinguose amžiuose: 17-ame gimė, 18-ame kariavo, o 19-ame paliko šį

pasaulį. Tačiau apie viską nuosekliai.

18-metis Jeanas buvo pašauktas į kariuomenę ir tapo Tūro pulko fuzilieriumi. Šitaip buvo vadinami pėstininkai, ginkluoti fuzėjomis – modernesnėmis titnaginėmis muškietomis.

Beje, vienas jauniausių Lietuvos kariuomenės padalinių, kariybos mėgėjų įvardijamas „Lietuvos jūrų pėstininkais“, tai yra Karinių jūrų pajėgų sudėtyje veikianti Uosto ir priekrantės gynybos tarnyba, neoficialiai dar vadinama būsimu fuzilierių batalionu – Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje veikusio 7-ojo fuzilierių pulko veiklos tęsėjais. Dabarties Prancūzijoje fuzilieriai taip pat veikia Karinių jūrų pajėgų sudėtyje. Bet vėl grįžkime prie Jeano Thurelio.

Gimęs Karaliaus Saulės, Liudviko XIV, valdymo laikais (šis monarchas pastatė jau minėtus Versalio rūmus), Jeanas gyveno Prancūzijos karalystėje, respublikoje ir imperijoje. Tiesa, valstybės valdymo forma jam nebuvo itin svarbi – daug svarbiau buvo tarnauti

savo šaliai ir būti šalia ginklo draugų. Aprašomu laikotarpiu Prancūzija, švelniai tariant, buvo ne pati taikiausia žemyno šalis, tad Jeanas su muškietomis ginkluotais draugais apkeliavo didesnę Europos dalį. Nūdienos akimis žiūrint, toks archajiškas ginklas kaip muškieta buvo mirtinas, baisias žaizdas ir sužeidimus paliekantis įrankis. Šūvis iš 100 metrų atstumo pramušdavo 13 centimetrų storio rąstą, o keletą kartų daugiau už standartinio dabartinių NATO kariuomenių kalibro (7,62 x 51 mm) ginklų kulką sveriantis plieninis mušketos užtaisas artimam taikiniui smogdavo su panašia kinetinės energijos (apie 3 000 J) jėga.

1733 metais, per Kylio miesto apsiaustį, panašią plieno kliūtį Jeanas Thurelis sustabdė savo krūtine, tačiau liko gyvas ir grįžo į tarnybą... laukti kitų sužeidimų.

Septynerių metų karas ir jo sudėtinė dalis – Mindeno kautynės – nebuvo palankūs Prancūzijai. Mūšyje netoli Vėzerio upės, Vokietijoje, galvas padėjo arba buvo sužeisti maždaug septyni tūkstančiai prancūzų. 61 metų Jeanas buvo tiesiog sukapotas – septyni kardo kirčiai, iš kurių šeši teko galvai... Kaip mielas skaitytojas suprato, vyro karinei karjera tai iš esmės neturėjo įtakos. Randuotas veteranas tapo dar labiau randuotas, bet jo jau laukė nauji karai – reikėjo palaikyti kovos draugus ir keršyti už savo tris brolius, žuvusius Austrijos įpėdinystės karo Fontenua mūšyje.

Tai nebuvo vienintelės Jeano netektytys – per ilgus dešimtmečius jis palaidojo daugybę artimų draugų. 1781-aisiais 83 metų Tūro fuzilierių pulko eilinis Jeanas Thurelis išvyko į Ameriką ir ten kovėsi su savo nemėgstamais britais

Pasakojama, kad Napoleonas Bonapartas po sėkmingų kautynių savo karininkams liepdavo išrinkti narsiausią karį ir jį asmeniškai, nusisegęs nuo krūtinės, apdovanodavo paties įsteigtu aukščiausiu šalies apdovanojimu – Nacionaliniu garbės legiono ordinu (pranc. *Ordre National de la Légion d'Honneur*).

JAV nepriklausomybės kare. Deja, ten per Dominikos jūrų mūšį žuvo jo sūnus – toje pat kuopoje tarnavęs viršila.

Pats Jeanas nežinia kiek kartų atmetė siūlymus perkelti į aukštesnes pareigas. Jo atsakymas: „Aš esu kareivis, dalyvaujantis mūšiuose, ir jokių lengvatų man nereikia.“ Ir tai nebuvo bravūra – prie 90-mečio artėjantis karys atsisakydavo gurguolės vežimo kariuomenės žygiuose ir su visais keliaudavo pėsčiomis.

1788 metais pulko karininkai, nesumodami, kaip atsidėkoti dalinio, o gal ir visos Prancūzijos kariuomenės simboliu tapusiam vyrui, užsakė jo portretą pas žymų šalies portretistą Antoine'ą Vestier, o praėjus dar ketveriems metams pats Jeanas pagaliau išėjo į atsargą.

Karinė tarnyba baigėsi, tačiau gyvenimas ir visuomenės palankumas – ne. Gaudamas valstybinę pensiją, skirtą jau velionio karaliaus, 1804-aisiais senasis karys sulaukė ir imperatoriaus dėmesio.

Pasakojama, kad Napoleonas Bonapartas po sėkmingų kautynių savo karininkams liepdavo išrinkti narsiausią karį ir jį asmeniškai, nusigęs nuo krūtinės, apdovanodavo paties įsteigtu aukščiausiu šalies apdovanojimu – Nacionaliniu garbės legiono ordinu (pranc. *Ordre National de la Légion d'Honneur*). Nežinia, ar panaši procedūra buvo taikoma ir Jeanui Thureliui, tačiau jis tapo vienu pirmųjų šio apdovanojimo gavėjų. Be to, imperatorius jam skyrė 1 200 frankų dydžio pensiją (jeigu nemeluoja tinklalapio www.historicalstatistics.org skaičiuoklė, dabar tai atitiktų didesnę negu 6 000 eurų sumą).

1807 metų kovo 10-ąją, sulaukęs 108 metų, eilinis Jeanas Thurelis iš Tūro fuzilierių pulko sutiko tūkstančius savo kovos draugų geresniame pasaulyje. Šiuo atveju „geresniame“ nėra tik metafora – ateinantys amžiai žmonijai atnešė dar didesnius karus ir tragedijas. Apie tai ir apie unikalias žmonių istorijas skaitykite toliau.

